

Streszczenie popularnonaukowe

**Ius Commune Venetum:
Tożsamości normatywne i pluralizm prawny na weneckiej Terrafermie (XVI–XVIII w.)**

We współczesnym świecie zarządzanie złożonymi organizmami politycznymi i sieciami globalnymi nieustannie oznacza obcowanie z normami wywodzącymi się z różnych źródeł, które często są niezgodne lub wręcz wzajemnie się wykluczają. To współistnienie wielu ram prawnych, społecznych i instytucjonalnych w tej samej przestrzeni jest zjawiskiem dobrze rozpoznanym przez nauki prawne. Istnieją różne ramy teoretyczne pozwalające zrozumieć jego naturę, często dyskutowane w kontekście pojęć takich jak „pluralizm prawny” czy „hybrydowość normatywna”.

Ta różnorodność konkurujących ze sobą norm nie jest zjawiskiem unikalnym dla obecnego prawa: charakteryzowała ona wiele okresów w historii prawa, a jej szczególne nasilenie nastąpiło we wczesnej epoce nowożytnej (ok. 1500–1800) podczas formowania się państw złożonych (*composite states*). Ówczesni władcy i uczeni prawnicy opracowali różne sposoby radzenia sobie z tym problemem bez narzucania jednego ujednoliconego systemu prawnego.

Projekt koncentruje się na Republice Weneckiej i jej terytoriach na stałym lądzie (tzw. *Terraferma*) w okresie od XVI do XVIII wieku. W tym okresie Republika Wenecka była potężnym państwem złożonym, które rządziło różnorodnymi miastami i regionami funkcjonującymi w ramach odmiennych systemów prawnych: zamiast narzucać wszystkim jedno prawo, Republika pozwalała lokalnym społecznościom zachować własne statuty miejskie, utrzymując jednocześnie kontrolę nad nimi poprzez centralny sąd najwyższy. Głównym celem tego projektu jest zbadanie jak ten system funkcjonował w praktyce, a podstawowym narzędziem do jego osiągnięcia będą szerokie badania niepublikowanych do tej pory dokumentów archiwalnych. Prace będą polegały na analizie i porównywaniu dawnych akt procesów cywilnych z centralnego weneckiego sądu apelacyjnego z lokalnymi prawami miejskimi. Poprzez rekonstrukcję całych spraw sądowych projekt pozwoli zaobserwować, jak sędziowie i obywatele w praktyce rozwiązywali codzienne spory i sprzeczności między lokalnymi tradycjami prawnymi a władzą centralną. Poprzez badanie akt archiwalnych i lokalnych reform statutowych możliwe będzie ustalenie, w jaki sposób taki system mógł funkcjonować pomimo swojej wewnętrznej różnorodności, jednocześnie zapewniając poszanowanie lokalnych tożsamości normatywnych, oraz w jaki sposób lokalne elity w praktyce wykorzystywały pluralizm prawny do obrony swojej pozycji w ramach złożonych struktur instytucjonalnych.

Ta specyficzna interakcja warstw normatywnych do tej pory nie spotkała się z szerokim zainteresowaniem historyków prawa. Studium przypadku poświęcone Republice Weneckiej może posłużyć także jako lustro pozwalające spojrzeć na wczesnonowożytne systemy rządów z nowej perspektywy.

Obecnie kwestie pluralizmu prawnego, zarządzania niejednolitymi tworami instytucjonalnymi oraz ciągłego poszukiwania równowagi między centralizacją a autonomią regionalną są równie ważne jak wieki temu. W dyskusji nad tymi problemami bardzo użyteczne może się okazać także uwzględnienie doświadczeń z prawniczej przeszłości. Celem tego projektu nie jest jednak bezpośrednie przenoszenie rozwiązań z tamtych czasów do współczesności, ale raczej wykorzystanie wniosków dotyczących metodologii weneckich negocjacji normatywnych do wzbogacenia obecnej dyskusji prawniczej w obszarach kluczowych dla współczesnego orzecznictwa i zarządzania.